

De filmmiddag van Zaandam trekt een volle zaal.

FOTO: OSCAR PEURICH

REPORTAGE 'Pareltjes' op filmmiddag van Historisch Zaandam

Fans van geschiedenis vreten Zaanse films

Het woord bingewatchen kennen ze misschien niet eens allemaal, de meer dan zeventig zeventigplusers die maandag in buurthuis de Bovenkruier op de filmmiddag van Historisch Zaandam afkwamen. Maar ze kunnen het heel goed. De geschiedenisliefhebbers consumeren de ene na de andere film.

Rob Swart

robertswart@historisch-zaandam.nl

Zaandam ■ Het filmfestival van de historische vereniging begint met een ode aan de man die de Zaanstreek vormde. Gemaakt door Krommenietser Maart Pot, die zelf ook een ode verdient. Die kreeg hij ook in de vorm van een applaus. Maar dat was pas later, nadat de filmfans Pots derde rolprent van de middag hadden gezien.

Met de man die de Zaanstreek vormde, bedoelt de filmmaker Cornelis Corneliszoon van Uitegeest. Vaak wordt hij voorgesteld als de uitvinder van de krukas, maar dat is – zo vertelt de film – niet juist. Hij wist wel als eerste de krukas met succes in een molen toe te passen. Daarmee zorgde hij

ervoor dat planken zagen uit stammen niet meer met de hand, maar op windkracht gebeurde. En niet met één zaag maar met een paar tegelijk.

Terwijl Amsterdamse houtverwerkers vasthielden aan de ouderwetse methode, bloeide de Zaanse houthandel op en na een paar jaar vond in de Zaanstreek de helft van de hele Nederlandse houtverwerking plaats.

De vijf k's

Dat was het begin van de Zaanstreek als industriegebied en met de industrie kwam ook de arbeidsbeweging. Daar gaat de tweede film over. Socialisten en de eerste 'rode' burgemeester van Nederland, die in Zaandam benoemd werd. En de populaire anarchist Ferdinand Domela Nieuwenhuis die in Zaandam hele menigtes op

de been wist te brengen met zijn waarschuwing tegen de vijf k's: kerk, koning, kapitaal, kazerne en kroeg. Die laatste waarschuwing was niet ten onrechte, want er werd nogal wat gezopen na werktijd. En daarmee was Cornelis Corneliszoon de man die drie eeuwen eerder bepalend was voor de koers van de Zaanstreek.

Het is leerzaam. Kijk bijvoorbeeld eens naar de breedte van de straten in de Russische Buurt. Die negen meter was niet nodig voor de auto's, want die waren er niet. Het was een laatste investering van het rode bewind in een moderne stad waarin de mensen ruimte en aanslag hadden in plaats van armoele kleine en donkere straatjes en paden.

Er volgen nog vijf films, vier over de Zaanse industrie en één over de bodenvondsten in de Wilhelminalskais die laten zien wat voor huisraad de Zaanse kanters door de eeuwen heen hadden. Een man in de zaal liet hardop weten dat hij nu wel heel erg nodig naar het toilet moest. In de pauze zei een bezoeker uit Amsterdam – 'Ik woon hier nog maar twintig jaar' – dat zij het prachtig vond om te zien. 'Vooral de film over de Artillerie Inrichting

„Dit is zo'n mooie stad, ik ga nooit meer weg

Bezoeker filmmiddag Historisch Zaandam

gen. Dit is zo'n mooie stad, ik ga nooit meer weg."

Filmmaker Maart Pot houdt meer van films maken dan van geschiedenis, zegt hij. Maar de historie is vaak een inspiratiebron. Elke twee jaar maakt hij een film en daar gaan vele uren werk in zitten. Zijn laatste voltooide film gaat over chocolade en hij is nu bezig met een film over het Westzijderveld.

Speelfilm

Voor na de pauze staan er nog twee films van hem op het programma. „Een speelfilm, 'De dood van een pettenbaas'. Hans Kuijper schreef

het verhaal en met Video Club Zaanstad Noord hebben wij het boek verfilmd. Het gaat over de watersnood van 1966. Dat was heel mooi om te maken."

Gove Trucks

Een van de andere pareltjes is een film over Gove Trucks op het Krommenietserpad in Wormerveer. Het bedrijf ontstond in de tijd dat de melk-, kolen- en groenteboer nog met een handkar die deuren langs gingen. Gove – een samentrekking van de namen Goede en Verhaar – maakte een lichte bestelwagen met drie wielen die werden aangedreven met een soort bromfietsmotor.

Ze waren erg in trek bij bakkers en andere winkeliers die door de straten reden. Later maakte het bedrijf de rijdende winkels van SRV. De film was een promotiefilm. Minutenlang kijkt het publiek naar de rijdende wagentjes. Maar nog veel meer kijken ze naar wat er achter de wagens is te zien. De straten, de huizen, de kleding van de mensen en het leven op straat van minstens zestig jaar geleden. Het is tenslotte wel een bijeenkomst van historieliefhebbers.